

דף שיח: נטיעות ואהבת הארץ

קיימו סבב היכרות ושתפו בזיכרונות שיש לכם מט"ו בשבט לאורך השנים. אילו מנהגים זכורים לכם? מה אתם יודעים על מנהג הנטיעות? מתי, לדעתכם, התחיל המנהג הזה ומי יזם אותו? האם השתתפתם בנטיעות במסגרות כלשהן? מה זכור לכם מהחוויה?

"כי תבואו אל הארץ ונטעתם אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הוּו זהירין בנטיעות, שנאמר, ונטעתם כל עץ מאכל. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם. שלא יאמר אדם, אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד מתייגע לאחרים, למחר אני מת".

מדרש תנחומא, פרשת קדושים, פרק ח, סימן ח

שאלות לדין:

- איך אתם מבינים את הציווי "הוּו זהירין בנטיעות?"
- מהו המסר שהמדרש מבקש להעביר?
- אילו ערכים עולים ממנהג זה, מתיאורו במדרש וכפי שהוא מוכר לנו כיום? אילו קשרים אפשר למצוא בין שניהם?
- איפה בחייכם אתם "נוטעים" (מילולית או מטאפורית) באופן כזה שישפיע על אחרים בדורכם או בדורות הבאים?

מעשה הנטיעות, שיזם יעבץ, אשר מלבד היותו איש חינוך היה גם סופר, היסטוריון ונמנה עם מקימי תנועת המזרחי ומחדשי השפה העברית, מקפל בתוכו שלושה עקרונות שהרכיבו את דמותו: האהבה לארץ ישראל אל מול המשך חיי הגלות, הצורך בחידוש תרבות יהודית רחבה ועמוקה וראיית צעירי העם והיישוב כשותפים מלאים למעשה הציוני הרוחני והמעשי. על יעבץ נאמר שהוא היה המחנך העברי הראשון ששם לב ליצירת ספרות ילדים מתוך רצון ב"אימון בעבודת האדמה והכנסת רוח התמימות בלב הילדים בתור תרופה כנגד ארס הערמומיות של רוח הגלות".

נקרא את שני הקטעים של יעבץ ברצף:

"אומר חלדי: מעודי היתה לי תורת חית הארץ לשעשועים ולמקור תבונה, ובראותי הפעם את מין זה, את החתול צלם דמות לשונאי שלום בכל ארצות הצפון, יושב פה לבטח ועינו אינו צרה בשל חברו יעלו על לבי דברי הפוקרט היוני אשר דבר לאמר: 'כל ילידי ארץ הקדם גדולים ויפים הם מיצירי ארץ אחרת, הארץ נעימה מאד, ויושביה נוחים ונאים טובים ובריאים מיושבי ארצות אחרות. האדם והבהמה אשר שם מלאים, חזקים ומגודלים, ואינם נבדלים כפתוחי מראיהם איש מאחיו כילדי אירופא. אוהבים הם את השלום ואינם חפצי קרבות ואינם קוראים למהלומות כהמה'. כה דבר ראש הרופאים זה כאלפים שנה. הפעם אני רואה ראה לדבריו, כי בארצות הצפון שנאת עולם בין בני המין הזה (החתולים) ופה לא ירעו ולא ישחיתו איש לרעהו".

מתוך "שוט בארץ" מאת זאב יעבץ

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

"בשוב האנשים אל בית יזרעאלי מצאו סכת ענפי זית מעטרת במקלעות פרחים סוככת ממעל לשלחן הערוך בחוץ פתח הבית, אשר קלעו ועטרו ידי הבנים הגדולים לכבוד היום בשובם מבית הספר, ויטב הדבר בעיני האורח. ויהי בהסב אנשי הבית אל השלחן ללחם הצהרים ויאמר בן ארח: "לוי הגיד לי איש בארץ מגורי, כי נסעוד בחמשה עשר בשבט תחת כפת השמים ובנינו יביאו ענפי עצי פרי ובנותינו תקטופנה יצי שדה, כי עתה כמתעתע היה בעיני. כי מה אנחנו רואים בארצות הצפון ביום זה, קרח וקפאון, נפץ ורסיסי שלג, דלף טורד, אפלה וחלקלקות, ומה תשמענה אזנינו שם? שרקת רוח סערה וילל סופה. ופה היה לנגד עינינו הזית בהודו והעוף נותן בשיר קולו, ואתמול בעברי על פני פרדסי יפו קהו כמעט עיני לנגה ברק אלפי רבבות הלמונים ותפוחי הזהב הנוצצים ככוכבים בתוך חֶשֶׁכֶת עפאי העצים אשר ישיתו כלל צלם.

כאשר כלו לאכול הובאו סלי פרות לקים את מצות היום, גם בקבוקי יין מקוה ישראל העלו מן המרתף ושכני יזרעאלי באו ויביאו גם הם את סליהם ואת בקבוקיהם וישבו אל השלחן ויאכלו המסבים וישתו ויטיבו לבם. וכטוב לב בן ארח ביין לקח פלח תפוז זהב וישם עליו תומר דשן מלא עסיס ודבש ויאכל ביחד ויקרא: יהי רצון שתתחדש על ארצנו ועל פרותיה שנה טובה ומתוקה. והילדים ששו על הצפרים אשר עטו גם הן אל השלחן ותחטופנה מן הפרורים ותעופנה. ויתנו הילדים בשיר קולם ויזמרו את זמר ילדי ארץ ישראל לחמשה עשר בשבט עד תמו.

ובן ארח שנה וישלש את החרוזים האלה:

צָפְרִים נֶאֱמָנוֹת
בְּרֵאשׁ שָׁנָה לְאַלְנוֹת
בְּנֵעַם תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה
אוֹתָנוּ תִּבְרַכֶּנָּה

ויאמר בן ארח: "נבלעתי מן היין ולא אוכל לקלוט בלתי אם את ארבעת החרוזים הקטנים האלה, אשר יהיו לי לזכרון לילדי ארץ אבותי, לְצַפְרֵיהֶ, לְפְרוֹתֶיהָ וּלְפְרָחֶיהָ. אך את היום הנחמד הזה, את עצם היום הזה, מי יתן וְיִכְלֹל תִּי לְקַחְתּוֹ עִמִּי אוֹתוֹ וְאֵת צִלְמִי הַחַן וְהַעֵז אֲשֶׁר עִבְרוּ בּוֹ עַל פְּנֵי, וְאֵת הַמְרָאוֹת אֲשֶׁר נִרְאוּ לִי הַיּוֹם הַזֶּה עַל הָאֲדָמָה הַזֹּאת."

ולב יזרעאלי התרגש לשמע דבר הגעגועים אשר תקפו על אורחו לארץ אבותיו בטרם עזבו אותה עוד, ויכתוב את כל דברי היום ההוא בספר ויתן לו. וישמח בן ארח מאד על המתנה הזאת ותהי לו לזכרון ליום נחמד בארץ החמדה".

מתוך "ראש השנה לאילנות" מאת זאב יעבץ

שאלות לדיון:

- מאילו דברים מתרגש האורח בשני הקטעים?
- כיצד מוצגת ארץ ישראל אל מול "ארצות הצפון" בשני הקטעים?
- בשני הקטעים מייחס יעבץ תכונות המזכירות את אחרית הימים למרחב הארץ ישראלי: בקטע הראשון מדובר במרחב שבו "דר זאב עם כבש" ובעלי החיים לא שונאים זה את זה; בקטע השני מתוארים הפרדסים כעין עצי גן עדן. איפה ההתרגשות הזו פוגשת אתכם? האם אתם מזדהים איתה? כיצד או מדוע לא? מה לדעתכם השתנה לאורך השנים?
- כיצד עולים אותם שלושה עקרונות שבהם דגל יעבץ מן הטקסטים הנ"ל?
- דמיינו מפגש שלכם עם זאב יעבץ בט"ו בשבט השנה. אילו דברים הוא היה מצפה

מדור חינוך – לאנשי חינוך והדרכה: <http://www.kkl.org.il/youth-and-education>

חלון ירוק – אתר קק"ל לצעירים: <http://www.greenwin.kkl.org.il>

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

לראות? אילו דברים היו מפתיעים אותו לטובה/לרעה? איך הייתם מתארים בפניו את השינויים והתמורות שחלו באותם ערכים שקידש? האם, לדעתכם, הייתם מוצאים דברים משותפים עמו? אם כן, אילו?

"אני לא אוהב את הביטוי 'שמורת טבע'. בכלל, עצם המילה 'שמורה' אינה מקובלת עליי. אינני חושב שבאתי לעולם הזה כדי לשמור על איזה דבר. אינני חושב שהיחסים בין אדם לזולתו, או אדם למקומו או אדם למורשתו הם יחסים של שימור. לא נולדנו לתוך מוזיאון ותפקודנו אינו לצחצח את הזכויות המכסות על המוצגים, ולהוביל את ילדינו אחרינו על קצות אצבעותיהם כדי שיתפעלו ממה שיש. מותר לדעת בטבע, צריך לגעת בו, מותר גם לשנות. אך השאלה היא: איך?! התשובה צריכה להיות: באהבה".

עמוס עוז

שאלות לדיון:

- כיצד מתחבר עמוס עוז לזאב יעבץ? האם הם עוסקים באותו נושא?
- מה המסר המרכזי של עמוס עוז? מה אתם לוקחים ממנו?
- מתי נכון לשמר ומתי נכון לחדש? האם זה נכון לטבע או גם לחיינו?